

Goran Gluvić

P R E D M E T P O G O V O R A

osebi A in B

A Vladimir Visocki, prav gotovo se zavedate, zakaj sedite na tem stolu in v tej sobi...

B Ne.

A Dovolite, da stavek najprej končam, nato vam bom dal znak, da smete govoriti. Sem bil dovolj razumljiv? (premor) No?

B Čakam na znak.

A Duhovičite, kaj? Če vas nihče ni poučil o tem, vam z veseljem povem, da je znak moje vprašanje, za katerim stoji vprašaj. Ste razumeli?

B Sem, vendar, kako naj odgovorim na vaše morebitno retorično vprašanje?

A Ne bo retoričnih vprašanj! Otežujete mi delo. Opozorili so me na to. Čemu držite sklonjeno glavo? Se pogovarjate z manjo žli s podom? Zakaj mižite? (premor) Prav. Sami ste hoteli. Vidite ta bič?

B Ne.

A Nočete pogledati. Tudi prav. Ko vas bom opazil z bičem, bo pomenilo, da nisem zastavil retoričnega vprašanja. Jasno? (udarec z bičem)

B (zaječi) Da. Prosil bi vas, da čim manj sprašujete.

A Vaši prošnji ne morem ugoditi. Nasprotno, zelo veliko bom spraševal.

B To ni poštено. Bič držite v rokah...

A Da, v tem je moja prednost, čeprav ne veste, kdo drži bič v rokah, ker trmasto mižite.

B Ne morem odpreti oči.

A Ni res! (premor) Predlagam vam, da na moja vprašanja odgovarjate s prikimavanjem. Potem ne bom uporabil biča. Prav? (udarec z bičem)

B (zaječi) Prikimal sem, vi ste me pa z bičem!

A Kako pa naj vem kdaj boste prikimali in kdaj ne. Ste dali kakšen znak? (udarec z bičem)

B Ne bičajte me! Ko dvignem roko, bo pomenilo, da bom prikimal.

A Strinjam se s predlogom. Veseli me, da svetako hitro rešila organizacijske zadeve. Torej, Vladimir Visocki, prav govorovo vam je znano, zakaj sedite na tem stolu in v tej sobi? (udarec z bičem)

B (zaječi) Zmedel sem se! Pozabil sem dvigniti roko. Samohotno sem prikimal.

A Da, da, koordinacija roke in glave ni tako preprosta, kot se najprej zdi. Odpuščam vam ta udarec. Nadaljujva, Vladimir Visocki. Kdo vas je nagovoril, da se odpravite na pot za Itako? (udarec z bičem)

B (zaječi) Ampak jaz sem dvignil roko!

A Vidim. Oprostite. Moja napaka. Ne bo se več zgodilo. Ta udarec vam štejem v dobro. Prvič ko se boste zmedli, vas ne bom udaril. Tako. Ne bom ponavljal vprašanja. Odgovorite.

B Nihče me ni nagovoril. Nikoli nisem bil na Itaki.

A Prosim vas, da ne zavlačujete preiskave! Ste razumeli? (udarec z bičem)

B (zaječi) Niste mi dali priložnosti, da bi dvignil roko!

A Tega nisem niti nameraval! Ta udarec je bil le opozorilo.

B Opozorilo? Presegli ste svoja pooblastila!

© GÖTTN GLUVIC
Uporaba in reproducija besedila bez pisnega privoljenja avtorjev
je izrecno prepovedana.

A Ne poučujte me o pooblastilih. Dovolj so široka, da boste prav kmalu ležali na tleh, če se takoj ne spamejete. Poslušajte moja vprašanja, dvigujte roko in prikimavajte! Ste razumeli? Tako je prav. Veseli me, da se tokrat niste zmedli. Torej, kdo vas je nagovoril za pot na Itako? Zakaj dvigujete roko in prikimavate? Odgovorite na vprašanje!

B Saj ste rekli, naj dvigujem roko in prikimavam.

A Kaj sem rekel? (udarec z bičem)

B (zaječi) Da prikimam... Zakaj ste me udarili?

A Ker sem vedel, da ne boste dvignili roke in prikimali, pač pa odgovarjali. Pošteno? (udarec z bičem)

B (zaječi) Ni... pošteno.

A Da, tudi tokrat sem bil prepričan, da ne boste storili tako kot sva se zmenila. Zato sem vas udaril.

B Dovolite mi, da nekaj predlagam. Kaj ko bi mi dali bič, da bi se sam udarjal, ko ne bi prikimal na vaša vprašanja.

A To bi bilo zelo tvegano, Vladimir Visocki. Ne vem, zakaj ne dvignite glavo, zakaj ne pogledate.

B Ne morem.

A Da, da, samokaznovanje je lepa, vendar preverzna, zato je v nasprotju z zakonom. Zakaj ste mi to predlagali? (udarec z bičem)

B (zaječi) Poslušajte, na to vprašanje ne morem odgovoriti s prikimavanjem.

A Na to vprašanje mi ni treba odgovoriti, ker je bilo retorično. Niti ni predmet najinega pogovora. Sprašujem vas o vaši poti na Itako.

B Nikoli nisem bil na Itaki.

A Ne sprašujem vas, ali ste bili na Itaki ali niste, pač pa... (premor) Se zavedatek kaj ste pravkar rekli? (udarec z bičem)

B (skozi zobe) Dvignil sem roko!

A Ni važno. Odgovorite!

B Zavedam se, kaj sem rekel. (premor) Resnico.

A Ne bodite, no, smešni. Celotna obtožnica temelji na dejstvu, da ste bili na Itaki. Vi pa jo nič meni nič tebi z nonšalantnim zamahom spodbijate. Tako se ne bova pogovarjala, Vladimir Visocki! (udarec z bičem)

B (skozi zobe) Zakaj me bičate? Nič niste vprašali.

A Za kazen! Nihče se ne bo norčeväl iz pravne države!

B Kaj pa bič?

A Tudi bič smo zakonsko regulirali. On je sestavni del pravne države. Sicer pa, niste strokovnjak za pravna vprašanja, zato se nimava kaj pogovarjati. Vrniva se k najinemu predmetu pogovora. Ste prebrali obtožnico?

B Sem.

A Lepo, lepo, koordinacija roke in glave se vmm iz minute v minuto izboljšuje. Če že trdite, da niste bili na Itaki, vam prijateljsko povem, da vas bomo poslali na enodnevni izlet na ta otok, če bi se zgodilo, da tega ne bi mogli dokazati, zato rajši priznajte.

B Dovolite, da se posvetujem s svojim odvetnikom.

A Ne dovolim.

B Imam pravico!

A (več udarcev z bičem) To je edina pravica, ki vam jo predpisuje zakon!

B (s težkim glasom) Ni res.

A Kaj vi veste? Niste strokovnjak za pravna vprašanja. Ali vam smem povedati, kdo ste? (udarec z bičem)

B Postavili ste retorično vprašanje. Ne bi me smeli z bičem!

A Kdo ste, da lahko sodite, kdaj postavim navadno in kdaj retorično vprašanje?

B Prav na to ste hoteli odgovoriti z retoričnim vprašanjem, ki ste si ga prej zastavili.

A (premor) Moram priznati, da ste bistri. Prav. Dva udarca z bičem vam štejem v dobro.

B Hvala.

A Ne zahvaljujte se. Za zdravila in nedane udarce se nihče ne zahvaljuje. Torej, vprašal sem se, kdo ste. Vi ste navadni popotnik, ki je med drugimi prispev tudi na Itako, ki je...
O tem pa kasneje. Pa smo nekaj razčistili.

B Ne, nikoli nisem bil na Itaki.

A Lažete!

B Ne lažem!

A Ugovarjate mi!

B Da!

A Torej, rekli ste da. Bili ste na Itaki.

B Tega nisem rekel. Rekel sem, da ugovarjam.

A Niste rekli, da ugovarjate, pač pa ste rekli le - da.

B Tako sem rekel, potem ko ste me vprašali, če ugovarjam.

A Motite se. Nisem vas vprašal. Vzkliknil sem. Govorim o dejstvih. Vaš odgovor me ni zanimal v kontekstu ugovarjanja.

B Dajte mi, prosim vas, bič. Ni mi prijetno v negotovosti, ne da bi vedel, kdaj me boste udarili kdaj ne. Raješi bi se sam bičal.

A To je protizakonito. Če bi vam dovolil, da se bičate, bi vas moral kaznovati.

B Naj bo, sprejmem kazen.

A Vendar jo jaz ne sprejmem! Potem bi moral tudi sebe kaznovati kot soudeleženca pri kaznivem dejanju.

B Ne bom vas izdal.

A Za koga me imate!? Se zavedate, da sedite pred najbolj poštenim preiskovalnim sodnikom, ki jih je dala naša država!
(udarec z bičem)

B Ne, ne zavedam se! Dva udarca z bičem imam v dobro, vi me pak naprej bičate!

A Prekipelo mi je, dovolj! Nimate pravice dvigovati roke, da bi preprečili bičanje!

B Kruti ste!

A Sami ste krivi! Bil sem dober, prijazen z vami, dovolil sem vam marsikaj, kar nikomur nisem. Mojega potrpljenja je konec. Odgovorite, kdo vas je nagovoril, da potujete na Itako!

B Niste me udarili z bičem.

A Nisem, ker vas ne sprašujem, pač pa vam ukazujem, da odgovarjate! Mislite, da je moja roka tako trpežna, da bi tepla do konca njenih dni!

B Ne vem, zakaj bi odgovarjal, ko vse piše v obtožnici.

A Torej, se strinjate z obtožnico? (udarec z bičem)

B Ne.

A Vas več ne boli, ko vas udarim, zato ne ječite? (udarec z bičem)

B Navadil sem se nanje.

A Prav, potem biča ne potrebujem. Vrniva se na Itako.

B Jaz se že ne morem vrniti, ker tam nisem bil, kvečjemu lahko le odidem tja.

A Spet duhovičite. Zamikate, da vas je Konstantin Kavafi nagovoril, da potujete na Itako?

B Zanikam. Ne poznam nikogar, ki bi se klical Konstantin Kavafi. Morda sem le slišal zanj.

A Slišal? Kdaj.

B Ne spomnim se.

A Opozarjali so me, da bodo z vami težave. Opozarjali so me, da se z vami ne bo mogoče argumentirano pogovarjati. Vaš odgovor je vedno: nikoli nisem bil na Itaki. Dokazano je, da vas je nagovoril Kavafi! Preberite, prosim vas, kaj piše na tem papirju.

B (premor) Prebral sem.

A Kako ste lahko prebrali, ko pa mižite?

B Zahvaljujem vam se, ker ste mi dovolili, da preberem lepo besedilo. Ga smem obdržati?

A Če ste ga kljub vsemu miže prebrali, vas moram opomniti, da vas nisem vprašal za kritične misli o besedilu, pač pa ali ste ga že kdaj prej brali.

B Nisem.

A Niste. Vladimir Visocki, mi vendar imamo dokaze, da je to besedilo bilo namenjeno vam! Poslušajte: "ko odideš na pot za Itako, si zaželi, da bi bilo potovanje dolgo..."

B Nihče mi tega nikoli ni rekel!

A Je! Konstantin Kavafi!

B Ne vem, kaj želite od mene in zakaj ste me zavraga zaprli.

Bodite konkretni, ali me prebičajte, ubijte, storite karkoli, vendar nikoli ne bom priznal, kar zahtevate!

A A tako? Vi bi radi, da bi vas kaznovali, ne da bi dokazali vaše krivde? Ni tako preprosto, Vladimir Visocki. Saj nismo zveri, ljudje smo. Želite dokaze? Dokazano je, da ste to besedilo brali na stranišču v uradnih prostorih Teatra na Taganjski pred premiero Hamleta. Katero vlogo ste igrali v tej predstavi?

B Vlogo Hamleta.

A No, vidite, zadeva se je končno premaknilaš mrtve točke.

Igrali ste Hamleta, torej.

B Ničesar ne razumem.

A Če ste vi igrali Hamleta na premieri, kar ste priznali, ste brali tudi to besedilo... Kje pa je?

B Spravil sem ga v šep.

A Kdo vam je dovolil?

B Vprašal sem, če ga smem obdržati, pa ste bili tiho, kar sem razumel kot odobravanje.

A Tako mi ga vrnite. Torej, če ste priznali, da ste igrali Hamleta, ste brali tudi to besedilo na stranišču, kar pa niste priznali, vendar boste.

B Nikoli ne bom priznal česar nisem storil.

A Na vašem mestu ne bi bil tako trdno prepričan. Videli so vas.

B Kdo me je videl?

A To ni pomembno. Ste bili takrat na stranišču?

B Da. Pred vsako predstavo hodim tja. Mar je to kaznivo?

A Ne, ni.

B Pa branje, je kaznivo?

A Odvisno od tega, kaj berete.

B Nikoli ne berem na stranišču.

A Toda takrat ste brali Kavafijev besedilo!

B Nisem!

A Ste!

B Nisem!

A Kaj ste počeli?

B Pil sem vodko!

A Aha! Tu smo. Torej ste pili vodko. Koliko ste spili?

B Eksal sem celo steklenico.

A Ste alkoholik?

B Da.

A Zakaj?

B Kakšne zveze ima to s Kavafijem in Itako.

A Prosim vas, da odgovarjate na moja vprašanja in ne otežujete preiskave. Vprašal sem vas, zakaj ste postali alkoholik?

B Ne vem.

A So se vam rane zacelile?

B Katere rane?

A Od bičanja.

B Da. Le pečejo me.

A Lepo. Sedaj lahko spet uporabim bič.

B Zakaj?

A Ker ne dovolim, da kdorkoli zavlačuje preiskave.

B Dobro. Alkoholik sem postal zaradi osebnih razlogov.

A Tak odgovor se mi zdi boljši. Vendar je napačen! (udarec z bičem) Nihče ne postane alkoholik zaradi osebnih razlogov!

Nihče! Niti vi, Vladimir Visocki!

B Slaba družba me je zapeljala.

A Se šalite?

B Država, sistemž...

A Ne trobezlajte, Vladimir Visocki. Prav dobro oba veva, da da ste postali alkoholik zaradi poti na Itako. Kavafi vas je prevaral. Napisal je predolgo besedilo. Ko ste ga brali na stranišču, so vas poklicali na oder, tako da niste uspeli prebrati do konca. In kaj piše na koncu? Če jo obubožano najdeš...

B Vi niste preiskovalni sodnik. Kdo ste?

A (udarec z bičem) Ne prekinjajte me! "Vedi, da te ni prevarala. moder, kakršen si postal in z izkušnjami, ki ti jih je dalo potovanje, boš razumel, kaj Itake pomenijo." Torej, priznate, da ste bili na Itaki?

B Ne.

A Ste igrali Hamleta v Teatru na Taganjski?

B Sem.

A Torej ste bili na Itaki.

B Ne vem, čemu vsa ta komedija s Kavafijem, Itako...

A (udarec z bičem) Dovolji!

B (zaječi) Boli. Je preiskava končana?

A Po čem sklepate?

B Priznal sem.

A Kaj ste priznali?

B Da sem bil na Itaki.

A Ste, vendar poglejte, koliko časa sva porabila za eno samo priznanje? Ali je bilo to potrebno?

B Mislim, da je šlo za nesporazum. Vi ste ovinkarili. Hoteli ste priznanje za nekaj, kar je vsem znano. Igral sem Hamleta v znameniti predstavi ansambla Teatra na Taganjski v režiji Jurija Ljubimova. Če menite, da je to moja Itaka, potem imate zadoščenje.

A Pa smo spet tam, kjer smo bili! Za trenutek sem pomislil, da ste priznali, vendar sem se zmotil. Ne briga me vaš Hamlet! Hočem čisto, golo priznanje, da ste bili na Itaki!

B Bil sem na Itaki, nagovoril me je Konstantin Kavafi, bral sem njegovo besedilo na stranišču v uradnih prostorih Teatra na Taganjski in pil vodko. Jaz sem alkoholik. Je dovolj?

A Me nameravate preslepiti? Nešteto takšnih priznanj sem slišal! To niso priznanja! To so besede! (udarec z bičem)

B (zaječi) Ne bičajte me. Krvavim. Če boste nadaljevali, bom izkrvavel.

A Ne krvavite zaradi bičanja. Padli ste na stopnicah in se ranili, ko ste se pijani vračali domov.

B Nisem bil na Itaki, ne poznam Kavafija, nisem bral njegovega besedila...

A No, no, kako hitra sprememba. Popolnoma brez potrebe. Znano mi je, kaj v resnici trdite.

B Dozdeva se mi, da mi sploh ne postavljate navadnih vprašanj, pač pa le retorična, da ste tu, ne da bi opravili preiskave, pač pa da bi zadovoljili svojo strast - bičanje.

A (smeh) Saj vas sploh nisem bičal. Le vašo bolečino sem uporabil, da bi prišel hitreje do vašega priznanja.

B Posmehujete se mi.

A Oglejte si svoje telo. Na njem je le rana na rameno. Ko ste padli s steklenico vodke, ste se urezali. To vas boli in peče. Zato ječite. Bič, ki ga slišite, je vaša móra.

B Ničesar ne vidim.

A Odprite oči, vendar! (premor) Vrniva se k predmetu najinega pogovora. Itaka.

B Ne vem, kdo ste, vendar ste vse skupaj izredno spretno zapletli.

A Se spomnite, kdo vas je privедel v te prostore.

B (premor) Ne.

A Sami ste prišli. Sami ste se prijavili. Sami ste povedali, da ste bili na Itaki. Sami ste zahtevali, da vas preiščem. Sami ste zahtevali preiskovalnega sodnika! Sami ste napisali obtožnico! Toda res je, da ste bili pijani in sedaj

raziskujem, kaj se skriva za vsem, kar ste storili.

B Lažete.

A (udarec z bičem) Ne pogovarjajte se tako z mano!

B (zaječi) Boli.

A Sem tu jaz zaradi vas ali vi zaradi mene? Sedite s sklonjeno glavo. Niti enkrat me niste pogledali v oči! Priznajte, da ste bili na Itaki, drugače vas prebičam do nezavesti!

B Počakajte... Rekli ste, da me vi ne bičate.

A (smeh) Zaboga, Vladimir Visocki, saj veste, da bičate samega sebe. Ne ozirajte se na to, kar rečem. Začenjava znova. Vladimir Visocki, prav gotovo se zavedate, zakaj sedite na tem stolu in v tej sobi...

B Ne.

A Spet mi segate v besedo.

B Prav, dvignil bom roko in prikimal.

A Kaj govorite? Preiskavo začenjava z drugega konca. Koga, kdaj in kje ste srečali na poti za Itako?

B Nikoli nisem potoval na Itako!

A Koga, kdaj in kje ste srečali na poti v stranišče v uradnih prostorih Teatra na Taganjski pred premiero Hamleta?

B Ne spomnim se.

A Torej ste šli na stranišče v uradnih prostorih Teatra na Taganjski, kjer ste brali Kavafijevo besedilo in pili vodko pred premiero Hamleta!

B Ne!

A Torej niste bili v uradnih prostorih Teatra na Taganjski pred premiero Hamleta

B Sem.

A Prej ste zanikali.

B (premor) Bil sem na poti za Itako. Še vedno sem na poti za Itako. Na ladji sem. Čutim valove. Nihanje.

A Zberite se, Vladimir Visocki. Odgovarjajte le na moja vprašanja.

B Kdo ste vi?

A Preslišal sem vaše vprašanje. Če bi odprli oči, bi videli, kdo sem. (premor) Ali bi radi kaj zapeli?

B Ne.

A Pa radi pojete?

B Da.

A Kaj ste in komu peli na poti za Itako?

B Prosim vas, nehajte.

A Odgovorite na moje vprašanje!

B Ne bom odgovarjal na retorična vprašanja!

A (udarec z bičem) Poglejte me v oči!

B Ne morem!

A Kaj in komu ste peli na poti za Itako!

B Nikomur nisem pel na poti za Itako?

A Peli ste! Konstantinu Kavafiju. (premor) No, Vladimir Visocki, potrudite se. Preiskave bo konec, ko priznate. Poglejte me v oči. Ko me boste pogledali, boste prznali.

B Ker ne morem prznati česar nisem storil, ne morem odpreti oči!

A Torej sva spet na začetku.

B Utrujen sem in vse me boli. V glavi se mi vrti. Ne morem odpreti oči.

A No, dajte, dajte. Tako se bova lažje sporazumevala. Zbudite vendar, Vladimir Visocki!

B (premor) Negli se mi pred očmi. K vragu, vse sem sanjal!

Zaspal sem pred ogledalom. Sem pa moral biti zadet sinoči. Treba je nehati s pičajo.

A Vladimir Visocki, ničesar niste sanjali, le streznili ste se.

Brdite pred samim seboj, natančneje – pred delom samega sebe.

B Se šalite?

A Naj se vam predstavim. Jaz sem Vladimir Visocki, del vaše zavesti. Razumski del.

B In vi ste me bičali? Razum me je bičal?

A Ne. V roki držite bič. Sedaj si ga lahko ogledate, ko ste nehali mižati.

B Vse vam bom vrnil. (več udarcev z bičem)

A Ne zamerim vam. Vem, da ne morete mirno sprejeti soočenje z delom vašega razuma.

B Čemu vsa ta farsa z Itako, Kavafijem, Teatrom na Taganjki?

A To ni nikakršna farsa. Sami ste šeleli preiskavo, zato sem ustregel vaši želji. Torej, nadaljujeva s predmetom najinega pogovora. Itaka.

B Nočem se pogovarjati! Nikoli nisem bil na Itaki! (udarci z biči)

A Ko ste svojemu razumskemu delu pogledali v oči, udarjate kot pobesneli pes!

B Prav, mogoče sem v trenutku slabosti priklical razum, vendar ga sedaj preklicujem!

A Vladimir Visocki, to ni bila nikakršna slabost, pač pa vrлина. V obdobju, ko se ozirate v preteklost, ko se števate, odštevate, množite in delite vsa dejanja, ki ste jih zagrezili, ni čudno, da ste priklicali svoj razumski del. In jaz sem z veseljem prisluhnil vašemu klicu.

B Z veseljem? Se šalite?

A To je bila moja dolžnost.

B Tudi bičanje?

B Bičali ste se sami, saj sem vam že povedal. Čeprav vas udraci niso boleli. Bolel vas je sinočnji padec na stopnicah.

B Da, priznam, razbil sem steklenico. Zakaj potem Itaka! Je Hamlet moja Itaka!

A Ne, to je le del Vladimirja Visockega.

B Zakaj ste potem namigovali na to! Zmaj niste rekli: Vladimir Visocki, Itaka je to in to, bili ste tam in tam!

A Jaz sem le del, razumski del vaše zavesti. S preiskavo želim doseči vaše priznanje, ne moje, vaše priznanje v celoti.

B Mi perete možgane?

A Ne pozabite, da sem le del vaše zavesti. Če jih boste prali, bo to vaša odločitev.

B K vragu razum! Z razumom ne bi nikoli prispel na Itako. Že v prvem kanalu bi se potopil.

A Pa se je kljub vsemu premaknilo! Zavestno ste uporabili poem Itake.

B Nisem! Napeljali ste me na to! (udarjanje z bičem)

A Ne razburjajte se po nepotrebnem. (premor) Nadaljujeva. Predmet najinega pogovora...

B K vragu! Ne želim sodelovati s svojim razumom! (premor)

A Vladimir Visocki, ne počnite tega. (premor) Vladimir Visocki, to je bič. To ni vrv za obešanje. Odgovorite mi, ali ste bili na Itaki. Koga ste srečali na poti za Itako? Komu ste peli na poti za Itako? Vladimir Visocki, ukazujem vam, da ne smete uporabljati biča za drugačne namene. Bič je bič, vrv za obešanje je vrv za obešanje. To ni predmet najinega pogovora.

B Nikoli nisem bil na Itaki. K vragu z Itako! (ropot stola)
(premor)

A Tega ne bi smeli storiti, Vladimir Visocki, ne bi smeli.
(premor) Preiskave je konec. Razum se je spet sprevrgel v svoje nasprotje. Oprostite mi, Vladimir Visocki, kajti nikoli ne bom zvedel, kje sem storil napako. Niste mi dovolili. Tega mi razum ne dovoli.

1989.